J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2019 **Vol. XVII. No. 6B**

မြန်မာလူ့နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့်မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေး

လွင်နီနီခိုင်[*]

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ့လူမှုဝန်းကျင်တွင်အသုံးပြုနေသော မြန်မာနာမည်ညွှန်းခေါ်စကားများကို တုံ့လှယ်လူမှုဘာသာဗေဒအမြင်ဖြင့် စိစစ်လေ့လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ညွှန်းခေါ်စကားဆိုသည်မှာ တုံ့လှယ်ပြောဆိုမှုများ၊ တွေ့ဆုံမှုများ၊ ပေးစာများတွင် တစ်စုံတစ်ဦးကို ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်ရန် အသုံးပြုသည့် စကားလုံးများ သို့မဟုတ် ပုဒ်စုများကို ခေါ်သည်။ ညွှန်းခေါ်စကားတစ်ရပ်ဖြစ်သော နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံကို နာမည်နေရာအထားအသိုနှင့် ဆက်ဆံရေး၊ နာမည်ရှေ့ဆက်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေး ဟူ၍ ကဏ္ဍနှစ်ခု ခွဲကာ လေ့လာပါသည်။ နာမည်ရှေ့ဆက်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေးကဏ္ဍတွင် အမျိုးသားနာမည် ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေး၊ အမျိုးသမီးနာမည် ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေး၊ ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေး၊ ဂုဏ်ပုဒ်နာမည် ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေးဟူ၍ ကဏ္ဍများ ထပ်မံခွဲကာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းကိုလေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာနာမည် ညွှန်းခေါ်စကားများနှင့် မြန်မာ့လူမှုဝန်းကျင်၏ အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်မှု၊ မြန်မာဘာသာစကား၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာနှင့် မြန်မာဘာသာစကား ဖန်တီးမှုဂုဏ်ရည်ကို ချင့်တွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ – *မြန်မာနာမည်၊ ညွှန်းခေါ်ပုံ၊ ဆက်ဆံရေး၊ နာမည်ရှေ့ဆက်။*

နိဒါန်း

လူမှုဘာသာဗေဒ [၁] ၏ အကိုင်းအခက်တစ်ခုဖြစ်သော တုံ့လှယ်လူမှုဘာသာဗေဒ [၂] တွင် စိစစ်လေ့လာသည့် စကားသွင်ပြင်တစ်ရပ်မှာ ညွှန်းခေါ်စကား [၃] အသုံးအနှုန်းများ ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများတွင် အသက်အရွယ်၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှု၊ ရာထူး၊ အလုပ်အကိုင်၊ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေတို့အလိုက် သုံးသော ညွှန်းခေါ်စကားများရှိသကဲ့သို့ နာမည်ညွှန်းခေါ်စကားများလည်း

---

[၁] Sociolinguistics

[၂] Interactional Sociolinguistics

[၃] address term

[*] ဒေါက်တာ၊ လက်ထောက်ကထိက၊ မြန်မာဘာသာဌာန၊ ရန်ကုန်နိုင်ငံခြားဘာသာတက္ကသိုလ်

ရှိသည်။ နာမည်ညွှန်းခေါ်ခြင်းသည် တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော ဘာသာစကားတုံ့လှယ်မှုတွင် တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ဖော်ပြသည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ နာမည်ညွှန်းခေါ် စကားများမှာ အမျိုးမျိုးကွဲပြားသည်။ နာမည်ရှေ့ဆက်များလည်း အမျိုးမျိုးထွေပြား သည်။ ယင်းတို့ကို အသုံးပြုပုံနည်းစနစ်လည်း များပြားသည်။ ထိုသို့ထွေပြားလှသော နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ အမျိုးမျိုးတို့သည် နာမည်ညွှန်းခေါ်သူနှင့် အခေါ်ခံသူတို့ကြားရှိ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေအရပ်ရပ်ကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။

ဤအခြင်းအရာများကို လေ့လာနိုင်ရန်နှင့် လေ့လာလိုစိတ်ထက်သန်ရန် မျိုးစေ့ချ မြေတောင်မြှောက်ပေးခဲ့ကြသော ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်၊ ဆရာကြီးလှသမိန်၊ ဆရာမကြီးဒေါ်သန်းဆွေ၊ ဆရာကြီးဒေါက်တာခင်အေးနှင့် ဆရာကြီးဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး တို့၏ သုတေသနများနှင့် ပို့ချချက်များ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးမှာ ဖော်မပြတတ်အောင်ပင် ကြီးမားလှပါသည်။

ဤသုတေသနစာတမ်းအတွက် အလေ့လာခံနာမည်များကို ကျောက်စာ၊ မင်စာ၊ ဖြတ်ထုံး၊ ကြေးအုတ် . . . စသည့် ရှေးစာအဖုံဖုံမှလည်းကောင်း၊ သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်း . . . စသည့် စာပေအမျိုးမျိုး၊ မီဒီယာအသီးသီးနှင့် လူမှုနယ်ပယ် အရပ်ရပ်တို့မှလည်းကောင်း ရယူလေ့လာပါသည်။

သုတေသနပြုရာတွင် ဦးစွာ အလေ့လာခံနာမည်များကို အချက်အလက် ကောက်ယူပါသည်။ ရှေးကလေ့လာခဲ့သော ဆရာကြီး၊ ဆရာမကြီးများ၏ သုတေသန စာတမ်းများကို လည်းကောင်း၊ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေကို လည်းကောင်း လေ့လာပါသည်။ ထို့နောက် အလေ့လာခံနာမည်များကို ဆရာကြီးဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး၏ လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်၊ လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရားများမှ သီအိုရီများဖြင့် ချိန်ထိုးလေ့လာ၍ ပြုစုရေးသားထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဤသုတေသနစာတမ်းသည် ရှေးရှေးပညာရှင်ကြီးများ လမ်းပြခဲ့သော သုတေသနကို ချဲ့ထွင်ကာ အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း ပြည့်စုံနိုင်သမျှ ပြည့်စုံအောင် အားထုတ် စူးစမ်းလေ့လာထားသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့်ဆက်ဆံရေး

'ညွှန်းခေါ်စကားဆိုသည်မှာ တုံ့လှယ်ပြောဆိုမှုများ၊ တွေ့ဆုံမှုများ၊ ပေးစာများတွင် တစ်စုံတစ်ဦးကို ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်ရန် အသုံးပြုသည့် **စကားလုံးများ**[၁] သို့မဟုတ် **ပုဒ်စုများ**[၂] ကို ခေါ်သည်။'[၃]

အချိန်တိုင်း အချိန်တိုင်းတွင် လူတစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်နေကြသည်။ ညွှန်းခေါ်ခြင်းသည် တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော **ဘာသာစကားတုံ့လှယ်မှု**[၄] တွင် တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြသည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ညွှန်းခေါ်ရာတွင် ထိုသူ၏အမည်၊ လူမှုဆက်ဆံမှုအမှတ်လက္ခဏာတစ်ရပ်ရပ်၊ တစ်ဦးချင်းစီ၏ ပုဂ္ဂလခံစားချက်စသည့် အသုံးများဖြင့် ညွှန်းခေါ်ကြသည်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားတွင် ပထမအမည်၊ နောက်ဆုံးအမည်၊ ဂုဏ်ပုဒ်နှင့် နောက်ဆုံးအမည် စသည်ဖြင့် နာမည်ညွှန်းခေါ်ကြသည်။ မြန်မာဘာသာစကားကို အသုံးပြုသည့် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဥရောပဘာသာစကားများကဲ့သို့ ပထမအမည်၊ နောက်ဆုံးအမည် အသုံးပြုသည့်စနစ် မရှိသော်လည်း မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့အရ ညွှန်းခေါ်စကားအမျိုးမျိုး ရှိသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများကို အမျိုးအစားခွဲကြည့်လျှင် အရွယ်အလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ တော်စပ်မှုအလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ ရာထူးအလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ အလုပ်အကိုင်အလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေအလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ နာမည်ညွှန်းခေါ်စကားများ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးတွေ့နိုင်သည်။

နာမည်ညွှန်းခေါ်စကားများမှာ နာမည်ရင်းညွှန်းခေါ်ပုံ၊ ငယ်နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ၊ နာမည်ပြောင်ညွှန်းခေါ်ပုံ၊ ချစ်စနိုးနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ၊ ယေဘုယျနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားသည်။

ထိုကွဲပြားသော နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ အမျိုးမျိုးတွင် ခေါ်သူနှင့် အခေါ်ခံသူတို့၏ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေ အမျိုးမျိုး ထင်ဟပ်လျက် ရှိသည်။ ခေါ်သူနှင့် အခေါ်ခံသူတို့ အကြားရှိ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှု၊ တစိမ်းဆန်မှု၊ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု၊ ရင့်သီးမှု၊

---

[၁] words

[၂] phrases

[၃] အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၅၊ ၃၇။

[၄] Linguistic interaction

သြဇာလွှမ်းမှု၊ တန်းတူရည်တူ ဖြစ်မှု၊ ထက်အောက်ကွာခြားမှု၊ အလုပ်သဘောဆန်မှု၊ အရိုအသေပေးမှု၊ မခန့်လေးစားပြုမှု စသည့်လူမှုဆက်ဆံရေး အခြေအနေအမျိုးမျိုး ထင်ဟပ်နေကြသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထို့ပြင် ပြောသူက မိမိကိုယ်ကို ညွှန်းခေါ် သုံးစွဲပုံမှာလည်း ပြောသူနှင့်နာသူတို့၏လူမှုအဆက်အစပ်ကို ထင်ဟပ်ပြသည်။

မြန်မာဘာသာစကားရှိ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများကို အောက်ပါအတိုင်း ကဏ္ဍ ခွဲခြားလေ့လာနိုင်သည်။

၁၊ ၁။ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ နေရာအထားအသို့နှင့် ဆက်ဆံရေး

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏နာမည်ကို ညွှန်းခေါ်သည့်အခါ ညွှန်းခေါ်နာမည်ကို ပြောသောစကား၏ ရှေ့ဆုံး၌လည်းကောင်း၊ အလယ်၌လည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံး၌ လည်းကောင်း နေရာအမျိုးမျိုး ကွဲပြားစွာ ထားသုံးခြင်းသည် ပြောသူ၏ရည်ရွယ်ချက်၊ ဦးစားပေးမှုအခြေအနေကို ဖော်ပြနေသည်။ သာဓက–

"သူရိန်ရေ လာဟေ့ မုန့်စားရအောင်။
လာဟေ့ သူရိန်ရေ မုန့်စားရအောင်။
မုန့်စားရအောင် လာဟေ့ သူရိန်ရေ။"

ဟူ၍ သုံးမျိုး တွေ့နိုင်သည်။ ပထမစကားသည် 'သူရိန်' ဟူသော ညွှန်းခေါ်နာမည်ကို အဓိကဦးစားပေး ဖော်ပြသည်။ 'သူရိန်'ဟူသော နာမည်ရှင်က အဓိကကျသည့်သဘော ဖြစ်သည်။ ဒုတိယစကားသည် ပထမစကားနှင့် အနက်တူသော်လည်း 'လာရန်' ကို အဓိကဦးစားပေးဖော်ပြသည်။ တတိယစကားသည် ပထမစကား၊ ဒုတိယစကားတို့နှင့် အနက်တူသော်လည်း 'မုန့်စားရန်'ကို အဓိကဦးစားပေး ဖော်ပြရာရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ နေရာအထားအသိုကွဲပြားမှုသည် စကား၏ဦးစားပေး အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပြောင်းလဲနိုင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

၁၊ ၂။ နာမည်ရှေ့ဆက်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေး

မြန်မာတို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နာမည်ညွှန်းခေါ်ရာတွင် ရှေ့ဆက်မပါဘဲ နာမည်ချည်းသက်သက် ညွှန်းခေါ်တတ်သကဲ့သို့ ရှေ့ဆက်များနှင့်လည်း နာမည် ညွှန်းခေါ်လေ့ရှိကြသည်။

ကြီးသူက ငယ်သူကို ရှေ့ဆက်မပါဘဲ နာမည်ချည်းသက်သက် ညွှန်းခေါ်လေ့ ရှိကြသည်။ ကြီးသူ ငယ်သူဟု ဆိုရာတွင် အသက်အရွယ်၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ၊ ရာထူး

ဥာနန္တရ ဂုဏ် . . . စသည် ကြီးသူငယ်သူများကို ဆိုလိုပါသည်။ အသက်ကြီးသူက အသက်ငယ်သူကို လည်းကောင်း၊ ဂုဏ်ကြီးသူက ဂုဏ်ငယ်သူကိုလည်းကောင်း ရှေ့ဆက်မပါဘဲ နာမည်ခေါ်တတ်ကြသည်။ သို့သော် ချစ်ခင်ရင်းနှီးသူအချင်းချင်း၊ ငယ်ပေါင်းကြီးဖော်အချင်းချင်းလည်း ကျားမ မရွေး တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ရှေ့ဆက်မပါဘဲ နာမည်ခေါ်တတ်ကြသည်။ ထိုသို့ခေါ်ခြင်းကို တောဆန်သည်၊ ရိုင်းရာကျသည် ဟုလည်း ယူဆတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့ဆက်မပါဘဲ နာမည်ခေါ်ခြင်းသည် လူမှုအနေအထားအမျိုးမျိုးအလိုက် ဩဇာလွှမ်းမိုးသည့်သဘော၊ ရင့်သီးသည့်သဘော၊ ရိုင်းသည့်သဘော၊ ပိုင်စိုးပိုင်နင်းသဘော၊ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သည့်သဘော . . . စသည် သဘောအသီးသီး သက်ဝင်နေပါသည်။ သို့သော် ရှေးခေတ်ကမူ ပုံမှန်အနေအထား မှာပင် ရှေ့ဆက်မပါဘဲ နာမည်ခေါ်သော အလေ့အထ တွင်ကျယ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင် သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ယနေ့ခေတ်တွင် မြန်မာတို့သည် နာမည်ကို ရှေ့ဆက်ဖြင့်တွဲလျက်သာ ညွှန်းခေါ်လေ့ရှိကြသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

၁၊ ၂၊ ၁။ အမျိုးသားနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေး

မြန်မာအမျိုးသားနာမည်ရှေ့ဆက်များမှာ 'ငါ၊ မောင်၊ ဦး၊ ကို၊ ဗိုလ်၊ ဖိုး၊ ကိုရင်၊ မောင်ရင်' စသည်တို့ကို တွေ့ရသည်။ ယနေ့မျက်မှောက်ကာလတွင်မူ 'မောင်၊ ဦး၊ ကို' အသုံးကိုသာ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်ဖြင့် အဓိကထားသုံးသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ 'ငါ၊ ဗိုလ်၊ ဖိုး'တို့မှာ အသုံးမတွင်လှတော့သော်လည်း သုံးစွဲမှု အနည်းငယ် တွေ့နိုင် သေးသည်။ 'မောင်ရင်၊ ကိုရင်'ကိုမူ ရပ်သုံးရွာသုံး၊ မြန်မာ့ဓလေ့သုံးအနေဖြင့် တွေ့နိုင်ပါသည်။

ပုဂံခေတ်က အတွေ့ရအများဆုံးမှာ 'ငါ' ဖြစ်သည်။ ပုဂံကျောက်စာများတွင် အမျိုးသား နာမည်ရှေ့ဆက် 'ငါ' တပ်လေ့ ရှိသည်။ 'ငညိ၊ ငအို' စသဖြင့် တွေ့နိုင်သည်။ ရိုးရိုးလူနာမည်များ ရှေ့တွင် 'ငါ' အသုံးကိုသာ တွေ့ရသည်ကို ထောက်၍ အသက်အရွယ်၊ အဆင့်အတန်းမရွေး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးခဲ့သော ပုဂံခေတ်က နာမည်ရှေ့ဆက်စကားလုံးဟု မှတ်ယူနိုင်သည်။ သို့သော် နောက်ပိုင်းတွင် နှိမ့်ချသုံးသော စကားလုံး ဖြစ်လာသည်။ မြန်မာမင်းများလက်ထက်က 'ဘုရား ကျွန်တော်မျိုး ငသြ'[၁] ဟူသော အသုံးမှာ 'ငါ'သည် မိမိကိုယ်ကို နှိမ့်ချသုံးသော စကားလုံး ဖြစ်သည်။ မြန်မာမင်းများလက်ထက်က အမှုအခင်းကိစ္စရပ်များကို ဖော်ပြ ရာ၌ တရားလို၊ တရားခံ စသည်ဖြင့် အမှုနှင့်ပတ်သက်သူများကို 'ငလုံး၊ ငသာ'[၂]

---

[၁] မောင်မောင်တင်၊ ဦး၊ ၁၉၈၉၊ ၄၅။

[၂] ရန္တမိတ်ကျော်ထင်၊ ၁၉၆၅၊ ၃၆။

စသဖြင့်သုံးနှုန်းသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ကိုလိုနီခေတ်၌ပင် တရားခံနာမည်ရှေ့က ‘င’ ထည့်သည့်အလေ့ ရှိသေးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

‘င’ကို မိမိထက်အသက်ကြီးသူနာမည်ရှေ့မှာ တပ်လျှင် ရင့်ရင့်သီးသီးခေါ်ရာ ရောက်ပြီး အလွန်ရိုင်းပျရာကျသည်။ ခေါ်သူ၏ဒေါသနှင့် မကျေနပ်မှုကို တွေ့နိုင်သည်။ ရွယ်တူငယ်သူ အချင်းချင်းပင်လျှင် ‘င’အသုံးသည် ရိုင်းရာကျသည်ဟု ယူဆသဖြင့် အသုံးမတွင်တော့ပါ။ စစ်ကဲတော်မင်း၏အိမ်တွင် အမှုထမ်းသော မောင်မြဆိုသူက–

> “သူတို့သားသမီးများတော့ မောင်မောင်ကြီးရေ၊ ခင်မောင်ကြီးရေ၊ ခင်ခင်ကြီးရေ နဲ့၊ ဒို့များကျတော့ဖြင့် ငမြ တဲ့၊ ဘာကောင်းသလဲ”[၁]

ဟု ညည်းတွားသော စကားတစ်လုံးသည် ထိုကာလက ‘င’ ရှေ့ဆက်အသုံးကို မနှစ်မြို့ကြောင်း ပြနေသည်။ သို့သော် ယနေ့ခေတ်တွင်ပင် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှု၊ မိသားစုသဘောရှိမှု၊ ချစ်ခင်မှုတို့ကို ‘င’ အသုံး အားရပါးရသုံးခြင်းဖြင့် ဖော်ပြရာရောက်သည်ဟု ယူဆသူတို့လည်း ရှိသည်။ ‘အေးပါ ငထက်ရာ’၊ ‘ငမောင်နော်’၊ ‘ငစောရော မထသေးဘူးလား’ စသဖြင့် သုံးခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ အမျိုးသား ဂန္ထဝင်စာဆိုကြီး မင်းသုဝဏ်ဆိုလျှင် မိမိ၏တစ်နှစ်ကျော်ကျော်သားလေးကို ‘ငပို’ ဟု မြတ်မြတ်နိုးနိုးညွှန်းခေါ်ကာ ရက်ချုပ်မှတ်တမ်း ရေးခဲ့သည်ဟု မှတ်သားရဖူးပါသည်။[၂]

အမျိုးသားနာမည်ရှေ့ဆက် ‘မောင်’ ကို အသက်ကြီးသူတို့က ငယ်သူယောက်ျားကို ခေါ်သည့်အခါ သုံးသည်။ ‘ချစ်မြတ်နိုးသော အမျိုးသားကို အမျိုးသမီးက ခေါ်သောအမည်’[၃] လည်း ဖြစ်သည်။ လူငယ်ပိုင်းအမျိုးသားများကို ‘မောင်’ ရှေ့ဆက်တပ်၍ ကြီးသူတို့က ခေါ်ကြသည်။ ‘မောင်’ ချည်းသက်သက် ‘မောင်က ဘယ်ကတုံး’ ဟု လူကြီးက သုံးပုံမျိုးလည်း ရှိသည်။ လူငယ် လူလတ်နာမည်များကို ရုံးသုံးကျောင်းသုံးပြုသည့်အခါ ‘မောင်’ ရှေ့ဆက်ကိုသာ သုံးသည်။ ‘မောင်’ ရှေ့ဆက်သည် အမျိုးသားနာမည်ရှေ့ဆက်များတွင် အရင်းခံကျသည်။ အသုံးအများဆုံး၊ ယေဘုယျအကျဆုံး နာမည်ရှေ့ဆက် ဖြစ်သည်။

‘ဦး’ ရှေ့ဆက်ကို လေးစားသည့်အနေဖြင့် ယောကျ်ားအမည်ရှေ့တွင် ထည့်သုံးသည်။ ရဟန်းဘွဲ့၏ ရှေ့တွင် သုံးသည်။ ဦးကြီး၊ ဦးလေးအရွယ် ယောကျ်ားကို

---

[၁] ရွှေဥဒေါင်း၊ ၁၉၆၈၊ ၁၈၀။

[၂] ဒလဘန်း၊ ၂၀၁၃၊ ၂၇၃–၂၇၄။

[၃] မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၂၇၆။

ရှိသေသမှုဖြင့်လည်း 'ဦး' ဟု ခေါ်သည်။ အသက်၊ အရွယ်၊ ဂုဏ်၊ ရာထူးကြီးမြင့်သော ယောက်ျားတို့ကို ရိုသေလေးစားသည့်အနေဖြင့် နာမည်ရှေ့က 'ဦး' ရှေ့ဆက် တပ်ခေါ်ကြသည်။ အသက်(၂၀)ခန့်ရှိမှသာ 'ဦး' တပ်ခေါ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အသက်(၂၀)ပြည့်၍ ရဟန်းခံပြီးမှသာ ဦးပဉ္စင်း ဟု ခေါ်သည်။ လူယောက်ျား တို့ကိုလည်း လုပ်ငန်းခွင်ဝင်သည့်အခါ 'ဦး' တပ်ခေါ်ကြသည်။ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် ရွယ်တူချင်းလည်း ယောက်ျားလေးအချင်းချင်းဖြစ်စေ၊ မိန်းကလေးကဖြစ်စေ 'ဦး' တပ်ခေါ်တတ်ကြသည်။ များသောအားဖြင့် မိန်းကလေးများက ယောက်ျားလေးများကို ညွှန်းခေါ်ဖို့ အရွေးရခက်နေလျှင် 'ဦး' တပ်ခေါ်လိုက်ခြင်းက မမှားနိုင်ဟု ခံယူတတ် ကြသည်။ ကျားမ မရွေး ကလေးများကမူ ထိုအရွယ်ကို နှစ်လုံးဆင့်၍ 'ဦးဦး' ဟု ခေါ်တတ်ကြသည်။ ကျားမ မရွေး အရွယ်ရောက်သူတို့ကလည်း မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံသဘောအရ အသက်အရွယ်ကြီးသူ၊ ဂုဏ်ကြီးမြတ်သူ ယောက်ျားများကို နာမည် မထည့်တော့ဘဲ လေးစားသမှုဖြင့် ရှေ့ဆက် 'ဦး' တစ်လုံးတည်းဆွတ်၍ ခေါ်တတ်ကြသည်။

'ကို' ကိုလည်း ယဉ်ကျေးသောအားဖြင့် ယောက်ျားအမည်ရှေ့က တပ်သုံး သည်။ လူကြီးနှင့် လူငယ်ကြားကအရွယ် လူလတ်ပိုင်းအရွယ်ကို နာမည်ရှေ့က 'ကို' တပ်ကြသည်။ ငယ်သူက လည်းကောင်း၊ သက်တူရွယ်တူချင်းတွင် လည်းကောင်း၊ ကြီးသူကလည်းကောင်း 'ကို' တပ်ခေါ်တတ်ကြသည်။ 'ကို' တစ်လုံးတည်းဖြင့် ခေါ်သည်လည်း ရှိသည်။ ချစ်သူရည်းစားမိန်းကလေးက လည်းကောင်း၊ ဇနီးသည်က လည်းကောင်း ခေါ်တတ်သည်။ ချွဲနွဲ့သည့်သဘော၊ ချစ်ခင်ကြင်နာသည့်သဘောဖြင့် နှစ်လုံးဆင့်၍ 'ကိုကို' ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ 'ကိုကို' နှင့် နာမည်တစ်လုံးလုံး တွဲလျက် 'ကိုကိုကျော်၊ ကိုကိုတင့်' စသဖြင့်လည်း ခေါ်တတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် 'ကို' အသုံးသည် တန်းတူရည်တူသဘော၊ ယဉ်ယဉ်ကျေးကျေးသဘော၊ ချစ်ခင် ကြင်နာသည့်သဘော၊ ရိုသေလေးစားသည့်သဘော၊ ချွဲချွဲနွဲ့နွဲ့သဘော၊ ယေဘုယျ သဘော၊ ပုံမှန်သဘော အသီးသီးကို လူမှုအနေအထားအလိုက် ထင်ဟပ်ပြနေသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

'ဗိုလ်၊ ဖိုး' ဟူသော အမျိုးသားနာမည်ရှေ့ဆက်အသုံးများလည်း ရှိသည်။ ယခုအခါ အသုံးမတွင်လှသော်လည်း အသုံးရှိသေးသည်ကိုကား တွေ့ရသည်။ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးသမိုင်းတွင် ရဲဘော်သုံးကျိပ်တို့ 'ဗိုလ်' အမည်ခံရာမှစ၍ ယနေ့တိုင် 'ဗိုလ်' နာမည်ရှေ့ဆက်ကို ချစ်ခင်စည်းလုံးသည့်သဘောဆောင်ကာ သုံးကြသည်။ 'ဗိုလ်လှ၊ ဗိုလ်စော၊ ဗိုလ်ထူး . . .' စသဖြင့် လုံးချင်းနာမည်များရှေ့က သုံးတတ် သကဲ့သို့ နာမည်ရှည်များမှ နှစ်သက်ရာ တစ်လုံးလုံးကိုဆွတ်၍လည်း 'ဗိုလ်' နှင့်

တွဲလျက် သုံးတတ်ကြသည်။ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သည့်သဘောဖြင့် ညွှန်းခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သာဓကအားဖြင့် ကိုကံထွန်းကို ဗိုလ်ကံ၊ ဦးလူလှကို ဗိုလ်လှ ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

'ဖိုး' ဟူသော နာမည်ရှေ့ဆက်မှာ ခင်မင်ရင်းနှီးသောသဘောဖြင့် ယောကျ်ားအမည်၏ရှေ့၌ တပ်ခေါ်သော စကားလုံး ဖြစ်သည်။[၁] ယနေ့ခေတ်တွင် အသုံးမတွင်လှတော့သော်လည်း သုံးနေကြသေးသည်ကို တွေ့ရသည်။ ကြီးသူက ငယ်သူကိုဖြစ်စေ၊ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ကြသူ အချင်းချင်းဖြစ်စေ သုံးတတ်ကြသည်။ အမျိုးသားကဖြစ်စေ၊ အမျိုးသမီးကဖြစ်စေ အမျိုးသားကို 'ဖိုး' တပ်ခေါ်တတ်ကြသည်။ အချို့နာမည်များမှာ နာမည်ရင်းမှာပင် 'ဖိုး' ပါနေခြင်း ဖြစ်သည်။ 'ဖိုးလှကြီး၊ ဖိုးပါကြီး၊ ဖိုးမောင် . . .' စသော နာမည်များမှာ ပါသော 'ဖိုး' မှာ နာမည်ရှေ့ဆက် မဟုတ်ပါ။ နာမည်ရှေ့ဆက် 'ဖိုး' တပ်ခေါ်ခြင်းကို မိသားစုဝင်အချင်းချင်းမှာပင် သုံးလေ့ရှိကြသည်။ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သည့် သဘောဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကြီးသူကငယ်သူကို ဖြစ်စေ၊ ရွယ်တူအချင်းချင်းဖြစ်စေ ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ 'ဖိုးမြမောင်၊ ဖိုးကျော်စံ၊ ဖိုးသား' စသဖြင့် 'ဖိုး' တပ်ခေါ်ကြသည်။

'ကိုရင်၊ မောင်ရင်' ဟူသော အမျိုးသားနာမည်ရှေ့ဆက်မှာလည်း 'မောင်ရင်' ဟူသော အသုံးမှာ ကြီးသူက ငယ်သူကို ညွှန်းခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအရ သားငယ်လေးများကို ရှင်သာမဏေဘောင်တွင်း သွတ်သွင်းရန် ရှင်ပြုသည့်အခါ 'မောင်ရှင်လောင်း' (မောင်ရင်လောင်း)မှ 'ရှင်သာမဏေ' 'မောင်ရှင်၊ ကိုရင်' ခေါ်ရာမှ 'မောင်ရင်' ဟူသော အသုံး သုံးဖြစ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ 'ကိုရင်' ဘဝဖြင့် ရှိနေသူကို 'ကိုရင်' ခေါ်ရာမှ လူဝတ်လဲသောအခါလည်း ဆက်လက်ခေါ်နေတတ်ကြသည်။ ကျေးလက်များတွင် ကြီးပြင်းလာရသောအခါလည်း ငယ်စဉ်ခေါ်ကျင့်အတိုင်း ခေါ်နေတတ်ကြသည်။ ရပ်ရွာသားအချင်းချင်း လေးစားသမှုဖြင့် 'ကိုရင်' ဟု ခေါ်တတ်ကြသည်။ 'ကိုရင်သာလှ၊ ကိုရင်သာဝ' စသဖြင့် သက်တူရွယ်တူ အမျိုးသားအချင်းချင်း ခေါ်ကြသကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများကလည်း သက်တူရွယ်တူ အမျိုးသားများကို ခေါ်တတ်ကြသည်။ ငယ်သူကို ကြီးသူက နာမည်မသိပါကလည်း 'မောင်ရင်က ဘယ်ကတုံး'၊ 'မောင်ရင့်နာမည်က ဘယ်လိုခေါ်တုံး' စသဖြင့် ကျေးလက်များတွင် ညွှန်းခေါ်တတ်ကြသည်။ 'လေး' ထည့်၍ 'ကိုရင်လေး၊ မောင်ရင်လေး' ဟုလည်း သုံးတတ်သည်။ ရဟန်းသာမဏေဘဝ ရောက်သည်အထိ လူနာမည်တွင်ကာ 'ကိုရင်မိုးကြီး၊ ဦးပဥ္စင်းစန်းမောင်' ခေါ်ကြသကဲ့သို့ ရဟန်းသာမဏေဘဝမှ လူ့ဘောင်

---

[၁] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၉၁၊ ၂၀၉။

ပြန်ရောက်ပါကလည်း 'ကိုရင်၊ ဦးပဥ္စင်း' ရှေ့ဆက်များတွဲလျက်သာ ခေါ်ကျင့်ရနေတတ်ကြတော့သည်။

ယောနယ်ဘက်တွင် ကိုရင်ဝတ်၊ ဦးပဥ္စင်းဝတ်ကြသည့်အခါတွင် ရဟန်းဘွဲ့အပြင် ရင်းနှီးသည့် ဆွေမျိုးသားချင်းများက လူနာမည်ရှေ့က 'မင်း' တပ်ပြီး ခေါ်ကြသည်။ ရဟန်းသာမဏေထွက်သွားသည့်အခါတွင်လည်း နာမည်ရှေ့က 'မင်း' တပ်ပြီး ဆက်ခေါ်လေ့ ရှိကြသည်။ သာဓက– 'လူနာမည်က ပုတူးမောင် ဆိုလျှင် မင်းပုတူးမောင်' ဟူ၍ ခေါ်ကြသည်။[၁]

နာမည်ရှေ့ဆက် 'ဦး၊ ကို' မှလွဲ၍ ကျန်နာမည်ရှေ့ဆက်များဖြင့် ငယ်သူတို့က ကြီးသူကို ညွှန်းခေါ်လေ့ မရှိကြပါ။ မယဉ်ကျေးသော သဘောသက်ရောက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားနာမည်ရှေ့ဆက်များ ပြောင်းလဲသွားပုံကို ဆရာကြီးရွှေဥဒေါင်း၏ စာတွင်–

> "ကျောင်းသားအရွယ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ကျွန်ုပ်အား ကျောင်းသားအချင်းချင်းက ဖေသိန်း ဟူ၍ချည်း ခေါ်ကြ၏။ မိဘဆရာသမားနှင့် ကျောင်းသားအချင်းချင်း မောင် တပ်၍ခေါ်သူ ရှားပါးလှသည်။ ကိုးတန်းအောင်၍ ကျောင်းမှထွက်သည်တွင် မိဘများကိုယ်တိုင်က မောင်ဖေသိန်း ဟု ပြင်ဆင်ခေါ်ငင်ခြင်းကို ကျွန်ုပ်မှတ်မိပေရာ ထိုအချိန်မှစ၍ လူတိုင်းက ဖေသိန်း မခေါ်တော့ဘဲ မောင်ဖေသိန်း ဖြစ်လာလေပြီ။ ထို့နောက် အသက်(၃၀)နီးလာ၍ အချင်းချင်းက ကိုဖေသိန်း ခေါ်ကြသည့်အရွယ်သို့ ရောက်လာရပြန်သည်။ (၅၀)ကျော်အရွယ် မှစ၍ ဦးဖေသိန်း ဖြစ်လာ၍ (၆၀)ကျော်သည့် နောက်တွင်မူကား 'ဆရာကြီး' ဟု ခေါ်ဝေါ်သူများလာလေပြီ။"[၂]

ဟူ၍ တွေ့နိုင်သည်။ မြန်မာ့လူမှုသဘောအရ အမျိုးသားနာမည်ရှေ့ဆက် အသုံးပြောင်းလဲသွားပုံ သဘောအချုပ်ကို ဖော်ပြနေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

---

[၁] စိန်ဝင်း(လူထု–)၊ ၂၀၀၆၊ ၆၃။
[၂] ရွှေဥဒေါင်း၊ ၁၉၉၇၊ ၁၁၃။

၁၊ ၂၊ ၂။ အမျိုးသမီးနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေး

မြန်မာ့လူ့ဘောင်လောကတွင် အမျိုးသမီး နာမည်ရှေ့ဆက်များနှင့် နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံမှာလည်း သိမ်မွေ့ထွေပြားသည်။ ပုဂံခေတ်က 'အို့' အသုံး တွင်ကျယ်သည်။ 'အို့လှ၊ အို့ညို' စသည်ဖြင့် အမျိုးသမီးနာမည်များစွာ တွေ့ရသည်။ ပုဂံခေတ်က 'အို့ထန်း၊ အို့နွယ်' စသဖြင့် 'အို့' ရှေ့ဆက်အသုံး တွင်ကျယ်ခဲ့သည်။ ယခုခေတ်သုံး 'မ' နှင့် ဆင်တူသည်။

ထို့ပြင် ကုန်းဘောင်ခေတ်က အသုံးတွင်ခဲ့သော 'မယ်' ကိုလည်း သက်ကြီးပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးအချင်းချင်းဖြစ်စေ၊ အမျိုးသားကဖြစ်စေ သုံးတတ်ကြသည်။ ယနေ့ခေတ် လူငယ် မိန်းကလေးအချင်းချင်းလည်း ရင်းနှီးကျွမ်းဝင် ချစ်ခင်သောသဘောဖြင့် နာမည်အဖျားတစ်လုံး သို့မဟုတ် နာမည်ထဲက တစ်လုံးလုံးနှင့် တွဲသုံးကြသည်။ 'လှလှ'ကို 'မယ်လှ'၊ 'ခင်ထားမေ' ကို 'မယ်ထား' ဟု ညွှန်းခေါ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် 'မယ်'သည် မိန်းမကို ခေါ်ဝေါ်သည့် အာလုပ်စကား (အများအားဖြင့် ရွယ်တူချင်းနှင့် ကြီးသူက ငယ်သူကို ခေါ်ဝေါ်ရာ၌ သုံးသည်။) ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မိန်းမ၏အမည်အစ (ရင်းနှီးစွာ ခေါ်ဝေါ်ရာ၌လည်း သုံးသည်။)တွင် သုံးသော စကားလုံးလည်း ဖြစ်သည်။[၁] ဟု အဘိဓာန်တွင် တွေ့နိုင်သည်။ ငယ်ရွယ်သူမိန်းမ၏ နာမည်ညွှန်းခေါ်စကားပင် ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးနာမည်ရှေ့တွင် 'မိ' ထည့်၍ 'မိလှ၊ မိသန်း' စသည်ဖြင့် သုံးလေ့လည်း ရှိပါသည်။ နှိမ့်ချသည့်သဘောဖြင့် သုံးပုံမျိုးရှိသော်လည်း များသောအားဖြင့် မိမိရင်းနှီးသူချင်း၊ သူငယ်ချင်းချင်း အသုံးများပါသည်။[၂] မိန်းမငယ်လေးကို ချစ်စနိုးခေါ်၍သုံးသော နာမည်အစတွင် လည်းကောင်း၊ မိန်းမကို ရင့်သီးနှိမ့်ချ၍ ခေါ်ရာ၌သုံးသော အမည်အစတွင် လည်းကောင်း၊ မွန်မိန်းကလေး၏ အမည်အစတွင် လည်းကောင်း သုံးစွဲကြသော စကားလုံး ဖြစ်သည်။[၃] ရင်းနှီးချစ်ခင်၍သုံးသကဲ့သို့ နှိမ့်ချ ပြောဆိုလို၍သုံးခြင်း ဖြစ်သည်။ ခင်ပွန်းက 'မသက်မေ' နာမည်ရှိ ဇနီးကို ချစ်ချစ်ခင်ခင်သဘောဖြင့် 'မိသက်' ဟု ခေါ်တတ်သကဲ့သို့ စိတ်ဆိုးသည့်အခါ 'မိသက်မေ' ဟု ခေါ်တတ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ အိမ်နီးချင်း၊ ကျောင်းနေဖက် အမျိုးသမီး အချင်းချင်းလည်း 'မိနွယ်၊ မိဦး' ဟု ခေါ်တတ်ကြသည်။ များသောအားဖြင့် နာမည်အဖျား သို့မဟုတ် နာမည်တစ်လုံးလုံးနှင့်တွဲ၍ ညွှန်းခေါ်လေ့ ရှိသည်။ မိဘက

---

[၁] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၉၁၊ ၁၇၅။
[၂] ခင်မင်၊ မောင်(နေဖြူ)၊ ၂၀၁၃၊ ၁၈၅။
[၃] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၉၁၊ ၁၃၉။

သမီးကို လည်းကောင်း၊ အစ်ကို အစ်မတို့က ညီမကို လည်းကောင်း၊ ချစ်ခင်နှစ်သက်စွာ (သို့မဟုတ်) စိတ်ဆိုးစွာ ညွှန်းခေါ်တတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကြီးသူကငယ်သူကို ဖြစ်စေ၊ ရွယ်တူအချင်းချင်း ဖြစ်စေ 'မိ' ရှေ့ဆက်နှင့် နာမည်တစ်လုံးလုံးတွဲ၍ ညွှန်းခေါ်တတ်ကြသည်။ အချစ်အခင်ကိုပြသကဲ့သို့ စိတ်ဆိုးစိတ်တိုနေသည်ကိုလည်း ပြတတ်သော သဘောရှိသည်။

'ရွှေ' ဟူသော စကားလုံးသည် မြတ်နိုးတန်ဖိုးထားရသော ပစ္စည်း၊ ဒေသ စသည်ကို ဂုဏ်တင်ခေါ်ရာ၌ အမည်ရှေ့၌တပ်တတ်သော စကားလုံး [၁] ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်နိုးတန်ဖိုးထားရသောသူတို့၏ နာမည်ကို 'ရွှေ' ရှေ့ဆက်တပ်သုံးလေ့ ရှိကြသည်။

> "လူအမည်များရှေ့တွင် ရွှေ တပ်သုံးလျှင် ရင်းနှီးချစ်ခင်သော အငွေ့အသက် ထင်ဟပ်နေပါသည်။ ရပ်ရှင်မင်းသမီးကြီး ဒေါ်ကြည်ကြည်ဌေးကို သူ့အပေါင်းအသင်းများက ရွှေကြည် ဟု ရင်းနှီးချစ်ခင်စွာ ခေါ်တတ်ကြသည်။ မိန်းကလေးများ သူငယ်ချင်းချင်း ခေါ်ရာတွင် ရွှေငြိမ်းရေ၊ ရွှေမာရေ၊ ရွှေမြင့်ရေ စသည်ဖြင့် ခေါ်ပုံမှာလည်း ထိုသဘောပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ 'ကိုရွှေဝင်းမောင် တစ်ယောက် ဘယ်ရောက်နေပါလိမ့်'၊ 'မရွှေသီ ကတော့ ဒီလို ချည်းပဲ' စသည်ဖြင့် သုံးလျှင်မူ ထေ့သံငေါ့သံကလေးပါ ရိုးတိုး ရိပ်တိပ်ပါနေသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ရှေးက အပျိုတော် နာမည်တွေ ရွှေခါတို့၊ ရွှေစာတို့၊ ရွှေညှာတို့ ဆိုလျှင်လည်း ထိုသဘောမျိုးပင် ချစ်ခင်သော အငွေ့အသက် ပါပါသည်။ မိန်းကလေးချင်း မရွှေစာ ဟု သုံးခြင်းကလည်း ထိုသဘောပင် ဖြစ်ပါသည်။" [၂]

ရုံးသုံး ကျောင်းသုံးမဟုတ်ဘဲ လူမှုရေးရာသဘောအရ ယနေ့ထိ သုံးလေ့ ရှိသော အသုံးအနှုန်း ဖြစ်သည်။

တစ်ချိန်ကဆိုလျှင် အမျိုးသမီးများ၏အမည်များကို အဖျားဆွတ်ပြီး ရှေ့က 'အ' ကလေး တစ်လုံးတွဲကာ ခေါ်သည့်အလေ့ ခေတ်စားခဲ့ပါသည်။ မမြညွန့်ကို အညွန့်၊ မလှမွန်ကို အမွန်၊ မစိန်လှကို အလှ စသည် ခေါ်ပုံမျိုးဖြစ်သည်။ ထိုသို့ 'အ' ကလေး တွဲခေါ်ခြင်းမှာ ချစ်စနိုးခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည့်အတွက် ကနွဲ့ကလျရှိပြီး

---

[၁] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၉၁၊ ၁၃၉။

[၂] ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၀၁၊ ၁၅၃–၁၅၄။

နှစ်သက်ဖွယ်လည်းဖြစ်ပါသည်။[၁] သို့သော် 'အတာ၊ အတူး၊ အတွတ်' တို့မှာ နာမည်ရင်းမှာပင် 'အ' တွဲပြီးသား နာမည်များဖြစ်ပြီး တစ်မျိုးချစ်စရာကောင်းသည်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ နာမည်ကို ကနွဲ့ကလျဖြစ်စေနိုင်စွမ်းရှိသော 'အ' ကလေးများ ဟု ဆရာကြီး မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)၏ မိန့်ဆိုချက်ကို မှတ်သားရပါသည်။

မြန်မာ့လူ့ဘောင်တွင် အမျိုးသမီးများအတွက် အဓိကအားဖြင့် အခြေခံကျသော နာမည်ရှေ့ဆက်နှင့် နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံမှာ 'မ' တပ်ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီး နာမည်ရှေ့ဆက် 'မ' သည် မမ၊ အစ်မ နှင့်ဆက်စပ်သည်။ 'မ' နာမည်ရှေ့ဆက်ကို သက်လတ်ပိုင်း၊ သက်ငယ်ပိုင်းတို့တွင် သုံးသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် သက်လတ်နှင့် သက်ငယ်ကို 'ဒေါ်' တပ်မခေါ်ကြပေ။ ပုံမှန်အနေအထားတွင် ရုံး၊ ကျောင်းတို့၌ သုံးသည်။ ကျောင်းတွင်းနာမည်၊ ဘွဲ့နှင်းသဘင်နှင့် ဘွဲ့လက်မှတ်တွင် သုံးသော နာမည် . . . စသဖြင့် တွေ့နိုင်သည်။ မိဘကလည်း မိမိတို့သမီးကို ချစ်ခင်လေးစားမှု၊ ဂုဏ်တင်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှုကို ဖော်ပြသည့်သဘောဖြင့် 'မ'တပ်၍ ခေါ်တတ်ကြသည်။ ဆရာသမားများကလည်း ထိုသဘောပင် ဖြစ်သည်။ အသက်ငယ်သူတို့က 'မ' ကို နှစ်လုံးဆင့်၍ 'မမ' ပြုကာ 'မမဝါ၊ မမဖြူ' စသဖြင့် ခေါ်ခြင်းသည်လည်း ဤသဘောကို ပို၍အလေးအနက်ပြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးနာမည်ရှေ့ဆက်ကို ပို၍အရင်းခံကျကျ သုံးမည်ဆိုပါက 'မ' သာ တပ်သုံးကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။

အသက်အရွယ်ကြီးသော အမျိုးသမီးနာမည်များရှေ့တွင် 'ဒေါ်' တပ်၍ သုံးကြသည်။ ယဉ်ကျေးသောအားဖြင့် သုံးခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအရင်းခံကျသော နာမည်ညွှန်းခေါ်စကားဟု ဆိုနိုင်သည်။ အသက်ကြီးသူ၊ ဂုဏ်ကြီးသူတို့ကို 'ဒေါ်' တပ် ခေါ်သည်။ ဒေါ်ကြီး၊ ဒေါ်လေးအရွယ် ဖြစ်၍ 'ဒေါ်' ကို ရှေ့ကတပ်ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည် ဟု အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် 'ဒေါ်ဒေါ်' ဟု ခေါ်ခြင်းသည်လည်း ယဉ်ကျေးလေးစားမှုကို ပိုမိုပြသည့်ညွှန်းခေါ်ခြင်းဟု ဆိုနိုင်သည်။

၁၊ ၂၊ ၃။ ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် ဆက်ဆံရေး

မြန်မာလူနာမည်များရှေ့တွင် မြန်မာဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ နှင့် ဆက်ဆံရေးမှာ မြန်မာတို့၏ ထူးခြားသော ဓလေ့သုံးဘာသာစကားနှင့် လူမှု အဆက်အစပ် ဖြစ်သည်။

အမျိုးသားနာမည်ရှေ့က 'အဘိုး၊ ဖိုးဖိုး၊ ဖိုးဖိုးကြီး၊ ဘဘ၊ အဘ၊ ဘကြီး၊ ဘဘကြီး၊ ဦးဦး၊ ဦးလေး၊ လေးလေး၊ အန်ကယ်၊ ကိုကို၊ အစ်ကို၊ အစ်ကိုကြီး၊ ကိုကြီး၊

[၁] ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၀၁၊ ၁၀၇။

ကိုလေး၊ ညီညီ၊ ညီလေး၊ မောင်မောင်၊ မောင်လေး၊ သား၊ သားသား၊ ဖိုးသား' စသော ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများ တွဲလျက် နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် လူမှုဆက်ဆံရေးမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ ယင်းဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများနှင့် နာမည်ကို ပေါင်းခေါ်ရာတွင် နာမည်အပြည့်အစုံဖြစ်စေ၊ တစ်လုံးတည်း အဖျားဆွတ်၍ဖြစ်စေ၊ နာမည်တစ်လုံးလုံးကို လုံးထပ်ပြု၍ဖြစ်စေ ပေါင်းခေါ်ကြသည်။ သာဓက–

အဘိုးထိန် . . . နေကောင်းလား။
ဖိုးဖိုးသာ . . . ဥပုသ်စောင့်သွားတယ်။
ဘဘဝင်း ဒီနေ့မလာဘူး။
ဘကြီးအောင် ညာတယ်။
ဦးဦးစော ကားလာယူတယ်။
ဦးလေးထွန်းထွန်းက ရယ်ရတယ်။
လေးလေးကျော် မလာဘူး။
အန်ကယ်ဦးမြက ပိန်တယ်။
ကိုကိုအေးက သဘောကောင်းတယ်။
အစ်ကိုမြင့်က စကားနည်းတယ်။
ကိုလေးသာချို က စိတ်တိုတတ်တယ်။
ကိုကြီးသက် နေမကောင်းဘူး။
ညီညီဇော်လင်းမောင် ကျောင်းတက်တယ်။
ညီလေးညိုထွေး ကစားနေတယ်။
မောင်လေးဉာဏ်ဉာဏ် သိပ်ဆော့တယ်။
သားမောင်မိုးထက်က ထူးချွန်တယ်။
ဖိုးသားထူးအောင် ဒီနေ့မလာဘူး။

အထက်ပါ သာဓကများကဲ့သို့ ညွှန်းခေါ်ခြင်းသည် ရိုသေလေးစားမှု၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ချစ်ခင်ကြင်နာမှု၊ နှစ်လိုမှုသဘောများ သက်ဝင်နေပါသည်။ ဤတွင် ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရနှင့်တွဲသော နာမည်တွင် ဦး၊ မောင် စသော ရှေ့ဆက်များ ထည့်ခေါ်ခြင်းမျိုးလည်း တွေ့နိုင်သည်။ ပိုမိုယဉ်ကျေးရာရောက်သည့် သဘော ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးနာမည်ရှေ့ဆက်တွင်လည်း 'အဖွား၊ ဖွားဖွား၊ အမေ၊ မေမေ၊ ကြီးကြီး၊ ဒေါ်ကြီး၊ ဒေါ်ဒေါ်၊ ဒေါ်လေး၊ မမ၊ မမကြီး၊ မမလေး၊ ညီမ၊ ညီမကြီး၊ ညီမလေး . . .' စသော ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများ တွဲလျက် နာမည်ညွှန်းခေါ်ကြသည်။ ဤတွင် နာမည်ရှေ့၌ ရှေ့ဆက် ထည့်သည်လည်း ရှိသည်။ ရှေ့ဆက်မထည့်ဘဲလည်း ခေါ်တတ်ကြသည်။

အဖွားလှ နေကောင်းလား။

ဖွားဖွားချော ဘယ်သွားမလို့လဲ။

အမေစု ကျန်းမာပါစေ။

မေမေမြ မပါဘူးလား။

ကြီးကြီးခင် ထမင်းစားပြီးပြီလား။

ဒေါ်ကြီးရွှေ အိပ်ရာနိုးပြီလား။

ဒေါ်ဒေါ်ခ ဘာသုံးဆောင်မလဲ။

ဒေါ်လေးမေ ဘယ်ဟာဝတ်မလဲ။

မမစောမေ သိပ်လှတယ်။

မမကြီးဌေးဌေး ဝလာတယ်။

မမလေးအေးအေး ပိန်သွားတယ်။

ညီမရွှေရည် အသားဖြူလာတယ်။

ညီမလေးကြည်သိန်း ကျန်းမာရဲ့လား။

အထက်ပါ သာဓကကဲ့သို့ ညွှန်းခေါ်ခြင်းများသည် အသက်အရွယ်ပေါ်တွင် မူတည်သကဲ့သို့ ရင်းနှီးမှု၊ အကျွမ်းတဝင်ရှိမှု၊ လေးစားရိုသေမှုများပေါ်တွင်လည်း မူတည်သည်။

အရပ်ဒေသကိုလိုက်၍ ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရ အခေါ်ကွဲပြားတတ်သည်။ အထက်အညာအရပ်များတွင် ဖခင်ထက်ကြီးသော အမျိုးသားဆွေမျိုးများကို 'ဘကြီး' အမျိုးသမီးဆွေမျိုးများကို 'ဒေါ်ကြီး၊ ဒေါ်ဒေါ်' ဟု ခေါ်ကြသည်။ မိခင်ထက် ကြီးသော အမျိုးသားဆွေမျိုးကိုကား 'အရီးကြီး'၊ အမျိုးသမီးဆွေမျိုးကို 'ဒွေးကြီး' ဟု ခွဲခွဲခြားခြား ခေါ်ကြသည်။ ဖခင်ထက်ငယ်သော အမျိုးသားဆွေမျိုးကို 'ဘထွေး (ပထွေး၊ ပထွေးလေး)' ဟု ခေါ်ကြပြီး အမျိုးသမီးဆွေမျိုးကို 'ဒေါ်လေး' ဟု ခေါ်ကြသည်။ မမှားအောင်လည်း သတိပြု၍ မှန်မှန်ကန်ကန် ခေါ်နိုင်ကြသည်။ ဤတွင် 'ပထွေး'မှာ

အမေ၏နောက်အိမ်ထောင်ဟုသာ နားလည်ကြသော အောက်အရပ်တွင် နားလည်မှု တစ်မျိုး ဖြစ်တော့သည်။ မိခင်ထက်ငယ်သော အမျိုးသားဆွေမျိုးကို 'အရီးလေး' ခေါ်ပြီး အမျိုးသမီးဆွေမျိုးကို 'ဒွေးလေး' ခေါ်ကြသည်။ ယခုအခါ အောက်အရပ် တွင်ကား အဖေ အမေထက် ကြီးသူကို 'ဘဘ၊ ဘကြီး၊ ကြီးကြီး' ဟု ခေါ်ပြီး အဖေ အမေထက် ငယ်သူကို 'ဦးလေး၊ ဦးဦး၊ အန်ကယ်၊ အန်တီ၊ ဒေါ်ဒေါ်' ဟုသာ အခေါ်များတော့သည်။

မြန်မာတို့သည် ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရနှင့် နာမည်တွဲ၍ ညွှန်းခေါ်ရာတွင် အသက်အရွယ် ဂါရဝတရား ဝယဝုဒ္ဓိဂုဏ်ကို အလေးထား၍ ဆွေမျိုးတော်သည်ဖြစ်စေ၊ မတော်သည်ဖြစ်စေ ညွှန်းခေါ်တတ်ကြသည်။ အိမ်ထောင်ရှိသူများက ယောက္ခမတို့ကို အမေ၊ အဖေ ဟုပင် ခေါ်ကြသည်။ ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း မရှိသော်လည်း ဘကြီး အရွယ်ကို ဘကြီး၊ အမေအရွယ်ကို အမေ၊ အဒေါ်အရွယ်ကို အဒေါ်၊ ဦးလေးအရွယ်ကို ဦးလေး၊ အစ်ကိုအရွယ်ကို အစ်ကို၊ အစ်မအရွယ်ကို အစ်မ စသဖြင့် ရင်းရင်းနှီးနှီး ခေါ်တတ်ကြသည်။ နှစ်နှစ်လိုလို ဆက်ဆံတတ်ကြသည်။ အကျွမ်းတဝင် ပြုတတ် ကြသည်။ ဖက်လှဲတကင်း ရှိကြသည်။ ခြွင်းချက်အနေဖြင့် အမေအရွယ်ကို အမေ ဟု အခေါ်များသော်လည်း အဖေအရွယ်ကို အဖေ ဟု ခေါ်ခြင်းမှာမူ အခေါ်နည်းပြီး ကန့်သတ်ချက် ရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ တဖန် သားသမီးအရွယ်ကို သား၊ သမီး၊ တူ၊ တူမအရွယ်ကို တူ၊ တူမ၊ မြေးအရွယ်ကို မြေး ခေါ်ရာမှ မည်သည့်အရွယ်ကိုမဆို သား၊ သမီး ဟုသာ အခေါ်တွင်ကျယ်လာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤသည်မှာ ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရနှင့် နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် မြန်မာ့လူမှု ဆက်ဆံရေး၏ အနှစ်သာရ ဖြစ်သည်။ ထူးခြားသော မြန်မာဘာသာစကား အသုံး အနှုန်း ဝိသေသဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ မြန်မာတို့၏ နှလုံးသား၊ မြန်မာတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုကို မြန်မာနာမည်အသုံးအနှုန်းများက ဖော်ကျူးပြသနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

၁၊ ၂၊ ၄။ ဂုဏ်ပုဒ်နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့်ဆက်ဆံရေး

မြန်မာတို့သည် နာမည်ညွှန်းခေါ်ရာတွင် နာမည်ရှေ့တွင် 'ဦး၊ ကို၊ မောင်၊ ဒေါ်၊ မ၊ မိ' စသော ရှေ့ဆက်မျိုးသာမက အသက်မွေးမှုဆိုင်ရာ ဂုဏ်ပုဒ်နှင့် ရာထူး၊ အဆင့်ဆိုင်ရာ ဂုဏ်ပုဒ်များတွဲလျက် နာမည်ညွှန်းခေါ် ဆက်ဆံတတ်ကြသည်။ နာမည် ရှေ့ဆက်ဂုဏ်ပုဒ်များကို ဝယဝုဒ္ဓိဂုဏ်အရ သက်ကြီး၊ သက်လတ်၊ သက်ငယ် ခွဲခြားသုံးခြင်းကို ယေဘုယျအားဖြင့် ပြုတတ်ကြသော်လည်း ညွှန်းခေါ်သူ အသုံးပြုမှု ပေါ်တွင်သာ မူတည်ပါသည်။

အသက်မွေးမှုဆိုင်ရာဂုဏ်ပုဒ်နှင့် နာမည်တွဲ၍ ညွှန်းခေါ်ပုံများမှာ 'ဆရာမ ဒေါ်စံပယ်၊ ဆရာလေးဦးကျော်ကျော်၊ ဆရာမလေးဒေါ်သီဂီ၊ ဆရာကြီးဦးချို၊ ဆရာမကြီးဒေါ်အုန်း၊ ကားဆရာကိုဘသောင်း၊ ရဲသားကြီးကိုလှရွှေ၊ ဆိုင်းဆရာ စိန်စတင်း၊ ဒေါက်တာမြတ်သုခ' စသဖြင့် ညွှန်းခေါ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ရာထူး၊ အဆင့်ဆိုင်ရာ ဂုဏ်ပုဒ်များနှင့်တွဲသော နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများမှာ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၊ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု၊ သက်တော်စောင့်မောင်အုန်း၊ သမ္မတကြီး ဦးဝင်းမြင့်၊ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၊ ပါမောက္ခဦးဇမောင် . . . စသည်ဖြင့် ညွှန်းခေါ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ဂုဏ်ပုဒ်နှင့်နာမည်ညွှန်းခေါ်ရာတွင် အသက်မွေးမှု၊ ရာထူး၊ အဆင့်နောက်က နာမည် ရှေ့ဆက်လိုက်၍ 'ဒါရိုက်တာကြီးဦးသုခ၊ သံအမတ်ကြီးဦးသက်ထွန်း' ဟု ညွှန်းခေါ်ပုံမျိုးလည်း ရှိသည်။ 'ပါမောက္ခဒေါက်တာဦးဖေ' ဟူ၍ ရာထူး၊ အသက်မွေးမှု၊ နာမည်ရှေ့ဆက်နှင့် နာမည်တွဲ၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။ ရာထူး၊ ဂုဏ်ထူး၊ အသက်မွေးမှု၊ နာမည်ရှေ့ဆက်နှင့် နာမည်တွဲလျက် 'ပါမောက္ခချုပ် ဆရာကြီး ဒေါက်တာဦးမောင်မောင်ခ' ဟု ညွှန်းခေါ်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။

ဂုဏ်ပုဒ်နှင့် နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများသည် မြန်မာဘာသာစကားနှင့် မြန်မာ့ လူ့အဖွဲ့အစည်း အကြားရှိ ယဉ်ကျေးမှုသဘော၊ ဂါရဝနိဝါတသဘော၊ ရိုသေလေးစားမှု သဘော၊ ဦးခိုက်ရိုကျိုးသည့်သဘော၊ မိမိကိုယ်ကိုနှိမ့်ချ၍ မိမိညွှန်းခေါ်သူကို ဂုဏ်တင် မြတ်နိုးသည့်သဘောများကို ထင်ရှားသိသာစေသည်။

၁၊ ၃။ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့်စိတ်ခံစားမှု

မြန်မာလူနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံစနစ် ထွေပြားသိမ်မွေ့သည်ဆိုရာတွင် 'စိတ်ခံစားမှု' လည်း တစ်ပိုင်း ပါဝင်သည်။

> "အချို့မိဘများသည် မိမိတို့သားများအား မောင်ဘသန်း၊ မောင်ဘရင် စသည်ဖြင့် မောင် တပ်ခေါ်ပြီး သူတပါး၏ သားများအား ဘသန်း၊ ဘရင် စသည်ဖြင့် ခေါ်ကြခြင်းများ"[၁]

ရှိသည်။

> "အချို့မိဘများသည် နှုတ်ကျိုးနေသဖြင့် အမှတ်မဲ့ခေါ်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ သို့ရာတွင် ကိုယ့်သားများကို မောင် တပ်ခေါ်ဖို့

[၁] ရွှေဥဒေါင်း၊ ၁၉၆၈၊ ၁၈၁။

> နှုတ်ကျိုးတတ်ပြီး သူတပါး၏သားကိုမှ အသားလွတ်ခေါ်ခြင်းကို ကျွန်ုပ်ခွင့်မလွှတ်နိုင်ချေ[၁]

ဟု ဆရာကြီးရွှေဥဒေါင်းက မိန့်ဆိုခဲ့သည်။

> "ကျွန်ုပ်၏မိဘများမှကား ကျွန်ုပ်အား ဖေသိန်း ခေါ်သော်လည်း အခြားကျောင်းသားများအား မောင် တပ်၍ ခေါ်လေ့ရှိ၏။ ကျွန်ုပ် အလွန်ကျေနပ်သည်။"[၂]

ဟု ဆရာကြီးက ဆိုသည်။ မြန်မာ့လူမှုလောကတွင် ဆရာကြီးရွှေဥဒေါင်း ကျေနပ်ရသော မိဘဆွေမျိုး များပြားသကဲ့သို့ ဆရာကြီး ခွင့်မလွှတ်နိုင်ချင်စရာ မိဘမျိုးလည်း မနည်းချေ။ ထို့ကြောင့် နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံသည် ခေါ်သူနှင့် အခေါ်ခံရသူတို့၏ စိတ်ခံစားမှုနှင့်လည်း စပ်ဆိုင်နေပါသည်။

မိမိထက် အသက်များစွာကြီးသူ သို့မဟုတ် မည်သူ့ကိုမဆို 'င၊ မိ' တပ်ပြီး နာမည်သုံးလျှင် ထိုသူကို အလွန်ဒေါသဖြစ်နေကြောင်း၊ မနှစ်သက်မကျေနပ်ကြောင်း၊ စိတ်အနှောင့်အယှက်ဖြစ်ရကြောင်း စသည့် မကောင်းသော စိတ်ခံစားမှုများကို ဖော်ပြသကဲ့သို့ ရှိနေပါသည်။

ကလေးသူငယ်နာမည်များကို 'ဦး၊ ဒေါ်' တပ်ပြီး 'ဦးညဏ်ထက်ကလည်း တယ်ကဲတာကိုး'၊ 'ဒေါ်အိမ့်ချစ်က တော်တော်ကြိုက်တယ်တဲ့လား' စသည်ဖြင့် ညွှန်းခေါ်လျှင် ချစ်ခင်မှုဖြင့် ကျီစယ်သည့်သဘောဖြစ်ကြောင်း 'ဦး၊ ဒေါ်' ရှေ့ဆက်များ မတော်မတည့်သုံးခြင်းက ဖော်ပြနေပါသည်။

နာမည်ကို အဖျားဆွတ်ခေါ်ခြင်းမျိုးကို အမျိုးသမီးနာမည်ရော၊ အမျိုးသား နာမည်မှာပါ တွေ့ရသည်။ 'မခင်မျိုးကြူ'ကို 'ကြူ' ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုး၊ 'မောင်နေမျိုးကျော်'ကို 'ကျော်' ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ လုံးထပ်ပြု၍ 'ကြူကြူ၊ ကျော်ကျော်' ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။

နာမည်နောက်က 'ကြီး၊ လေး' ထည့်၍ခေါ်ခြင်းလည်း ပြုတတ်သည်။ 'ချိုချိုအောင်' ကို 'အောင်ကြီး'၊ 'မောင်နိုင်ဝင်း' ကို 'နိုင်ကြီး' ခေါ်ခြင်းမျိုး၊ 'မစံပယ်' ကို 'စံပယ်လေး'၊ 'ကိုဇော်မျိုး' ကို 'မျိုးလေး' ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ခေါ်သူနှင့် အခေါ်ခံရသူတို့၏ ချစ်ခင်သောစိတ်ခံစားမှုကို မြင်သာစေသော နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများ ဖြစ်သည်။

---

[၁] ရွှေဥဒေါင်း၊ ၁၉၆၈၊ ၁၈၁။

[၂] ရွှေဥဒေါင်း၊ ၁၉၆၈၊ ၁၈၁။

ချစ်ခင်ရင်းနှီးမှုဖြင့် 'ကျော်ကျော်၊ စံပယ်လေး' ခေါ်နေရာမှ စိတ်ခံစားမှု ပြောင်းသွားသည့်အခါ 'ငကျော်၊ မိစံပယ်' စသည်ဖြင့် ပြောင်းလဲညွှန်းခေါ်လေ့ ရှိကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ လက်ရှိစိတ်ခံစားမှုကို မြင်သာထင်ရှားစေသော နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ပြောသူက မိမိကိုယ်ကို–

'အသက် က ဂရုစိုက်ပါတယ်။

ချိုသဲ က အချစ်ကြီးလို့ပါ။

မိမာတို့ကတော့ လုပ်ထည့်လိုက်ပြန်ပြီ။'

စသည်ဖြင့် 'အသက်၊ ချိုသဲ၊ မိမာ' ဟု နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများသည် ပြောသူက ကြားနာသူတို့အပေါ်ထားသော စိတ်ခံစားမှုကို ထင်ဟပ်ပြနိုင်သည်။

ယခင်က ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သော ဆက်ဆံရေး ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ လက်ရှိ စိတ်ခံစားမှုအပေါ်မူတည်၍ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများ ပြောင်းလဲသွားတတ်သည်။ မိဘနှင့်သားသမီးပင်ဖြစ်စေ စိတ်ခံစားမှုအပေါ်မူတည်၍ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများက ပြောင်းလဲနေသည်။ မိခင်၊ ဖခင်တို့က သားသမီးတို့ကို မိမိတို့စိတ်တိုင်းကျသည့်အခါ 'သား၊ ဖိုးသား၊ သမီး၊ မီးမီး' ဟု ညွှန်းခေါ်ကြသော်လည်း သားသမီးများက ဆိုးသွမ်း၍ စိတ်တိုင်းမကျသည့်အခါ 'ဟိုကောင်လေးရော၊ ဒီကောင်မလေးကတော့' စသဖြင့် ပြောင်းလဲညွှန်းခေါ်လေ့ရှိကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် နာမည် ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် စကားအဆက်အစပ်က ခေါ်သူနှင့် အခေါ်ခံရသူတို့၏ စိတ်ခံစားမှုကို ထင်ဟပ်ပြနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

မြန်မာ့လူ့ဘောင်သုံး နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများကို ခြုံကြည့်လျှင် ပုံမှန်အားဖြင့် အရင်းခံအကျဆုံးမှာ 'မောင်' နှင့် 'မ' ဖြစ်သည်။ အသက်အရွယ်နှင့် ဂုဏ်အရ 'ဦး' နှင့် 'ဒေါ်' သို့ ပြောင်းသုံးခြင်းသည် ဒုတိယအရင်းခံအကျဆုံး ဖြစ်သည်။ 'မောင်' နှင့် 'မ' ရှေ့ဆက်အရင်းခံကိုသာ နှစ်နှစ်သက်သက် ခုံခုံမင်မင်ဖြင့် သေတပန်သက်တစ်ဆုံး စွဲသုံးကြသော အလေ့လည်း ရှိသည်။

ထို့ပြင် လေးစားထိုက်သော အဆင့်အတန်းရှိလျှင် အသက်ပင်ငယ်စေကာမူ ရှေ့ 'ဦး၊ ဒေါ်' တပ်မြဲ ဖြစ်သည်။ ကျောင်းဆရာ၊ ဆရာမများ၊ ရုံး အရာရှိကြီးငယ်များ ရှေ့က 'ဦး၊ ဒေါ်' တို့သည် အသက်အရွယ်နှင့်မဆိုင်ပဲ ဂုဏ်အဆင့်အတန်းနှင့် ဆိုင်ပါ

သည်။ မြန်မာနာမည်ညွှန်းခေါ်စကားများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် အသက်အရွယ်အလိုက် သုံးသော စကားလုံးများ ဖြစ်ကြသော်လည်း အသက်ကြီးခြင်း ငယ်ခြင်းသဘောသည် ရွေ့လျားနေသည့်အတွက် ထိုစကားလုံးအသုံးများလည်း ရွေ့လျားနေပါသည်။ 'မောင်ဘဖေ' ဆိုသူကို မိဘက 'မောင်ဘဖေ' ဟု ညွှန်းခေါ်သော်လည်း ရွယ်တူတို့က 'ကိုဘဖေ၊ ကိုရင်ဘဖေ' ဟု ညွှန်းခေါ်ပါမည်။ ရုံးတွင်၊ အခမ်းအနားတွင် 'ဦးဘဖေ' ဟု ခေါ်ပါလိမ့်မည်။ ထို့အတူ 'မမြမေ' ကိုလည်း မိဘနှစ်ပါးက 'မမြမေ' ဟု ခေါ်သော်လည်း သူငယ်ချင်း အချင်းချင်းက 'ရွှေမြ၊ မိမြ၊ မယ်မြ၊ မမြ' ဟု ခေါ်နိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် မြန်မာနာမည်ရှေ့ဆက်အသုံးများကို အသက်အရွယ်ဖြင့် ပုံသေ သတ်မှတ်၍ မရနိုင်ပါ။ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုအတိုင်းအတာအရလည်း အသုံးသိမ်မွေ့ လှသည်။ သို့ဖြင့် မြန်မာနာမည်ရှေ့ဆက်များနှင့် နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံမှာ မြားမြောင် ထွေပြားပြီး မြန်မာ့လူမှုနယ်ပယ်တွင် အသုံးသိမ်မွေ့သဖြင့် အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် နာမည်ရှေ့ဆက်များ ဝေဝေဆာဆာ ရှိခြင်းသည် မြန်မာဘာသာစကား၏ တစ်မူထူးခြားသော သွင်ပြင်လက္ခဏာအဖြစ် ထင်ရှားပေါ်လွင်နေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် မြန်မာနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံ ရှေ့၊ လယ်၊ နောက် ခွဲခြား အသုံးပြုမှုသည် စကားအဓိပ္ပာယ်ဦးစားပေးမှုကို ကွဲပြားစေကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ နာမည်ရှေ့ဆက်များမှာလည်း အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးနာမည်ရှေ့ဆက်များ ကွဲပြား ခြားနားရုံမက ရှေ့ဆက်အမျိုးမျိုး ထွေပြားကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ ရှေ့ဆက်များသည် ခေတ်ကာလအလျောက် ကွဲပြားသည်။ ရှေးသုံး၊ ဓလေ့သုံး၊ ခေတ်သုံး၊ အရပ်သုံး စသဖြင့် ကွဲပြားသည်။ အသုံးအဓိပ္ပာယ်မှာလည်း ခေတ်ကိုလိုက်၍ လည်းကောင်း၊ အသုံးပြုသူ၏ အနေအထားကိုလိုက်၍ လည်းကောင်း အမျိုးမျိုးကွဲပြားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံမှာ ခေါ်သူ၏ နှိမ့်ချမှု၊ ချစ်ခင်မှု၊ လေးစားမှု၊ ရိုသေမှု၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ မြတ်နိုးမှု၊ ကြင်နာမှု၊ ကိုယ်ချင်းစာမှု၊ စေတနာထက်သန်မှုတို့ကို တွေ့နိုင်သကဲ့သို့ ရင့်သီးမှု၊ ရိုင်းပျမှု၊ မကျေနပ်မှု၊ မနှစ်မြို့မှု၊ ဒေါသကြီးမှု စသည်တို့ကိုလည်း တွေ့နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ခေါ်သူနှင့်အခေါ်ခံရသူတို့၏ ဆက်ဆံရေးမှာ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှု အခြေအနေ၊ အေးချမ်းသာယာမှု အခြေအနေ၊ မင်္ဂလာရှိမှု အခြေအနေများ သိသာသကဲ့သို့ မပြေမလည်ဖြစ်မှု၊ တင်းမာမှု အခြေအနေများကိုလည်း တွေ့နိုင်သည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ နာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများမှာ ထွေပြားများပြားသည့် အလျောက် ခေါ်သူနှင့် အခေါ်ခံတို့ကြားရှိ စိတ်ခံစားမှုနှင့် ဆက်ဆံရေးအခြေအနေ အရပ်ရပ်ကို ကွဲပြားစွာ ဖော်ပြတတ်သည်။

မြန်မာနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများသည် အသုံးပြုပုံ သိမ်မွေ့နက်နဲသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဘာသာစကားတွင် စနစ်တကျ အသုံးချမှသာ မှန်ကန်ထိရောက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်နိုင်မည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံများကို စနစ်တကျ မှန်မှန်ကန်ကန် အသုံးပြုခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားအကျိုးကို ခံယူနိုင်ကြလျက် မြန်မာ့လူ့ဘောင်ဆက်ဆံရေး အခြေအနေကောင်းများ ဖန်တီးသက်ရောက်နိုင်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံမှာ ခေတ်ကာလအလျောက် အသုံးရွေ့လျား တတ်သောကြောင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်လည်း ပြောင်းလဲတတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သက်ရောက်သော လူမှုအခြေအနေလည်း ပြောင်းလဲနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကားရေစီးကြောင်းတွင် မျက်ခြည်မပြတ် လေ့လာသင့်သည်ဟု ထင်မြင် မှတ်ယူမိပါသည်။

နိဂုံး

မြန်မာနာမည်ညွှန်းခေါ်ပုံနှင့် မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးကို သုတေသနပြု လေ့လာခြင်းဖြင့် ဘာသာစကား စစ်ဆေးအကဲဖြတ်မှု ကဏ္ဍတစ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ဘာသာစကား၏ ပင်ကိုသွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ရပ်ကို ဖော်ထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖော်ထုတ်ထားသည့်အတွက် ဤစာတမ်းသည် မြန်မာဘာသာစကား ပြောဆိုရေးသားမှု၊ လေ့လာသင်ယူမှုတို့တွင် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ကြန်၊ **ဒေါ်၊** နှင့် ရီရီ၊ **ဒေါက်တာ**။ (၂၀၀၇)။ ***ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးမှကြေးအုတ်များ*** ။ ရန်ကုန်၊ သမိုင်းသုတေသနဦးစီးဌာန။

ခင်မင်၊ **မောင်**(ဓနုဖြူ)။ (၁၉၉၇)။ ***စကားသမုဒ္ဒရာ စာသမုဒ္ဒရာ*** ။ ရန်ကုန်၊ တက်လမ်းစာပေ။

ခင်မင်၊ **မောင်**(ဓနုဖြူ)။ (၂၀၀၁)။ ***တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ*** ။ ရန်ကုန်၊ ရှုဝံစာပေ။

ခင်မင်၊ **မောင်**(ဓနုဖြူ)။ (၂၀၁၃)။ ***ဘာသာနှင့်စာပေ၊ စာပေနှင့်ဘာသာ***။ ရန်ကုန်၊ ကံ့ကော်ဝတ်ရည် စာပေ။

ခင်အေး၊ **ဒေါက်တာ**၊ နှင့် အောင်မြင့်ဦး၊ **ဒေါက်တာ**။ (၂၀၁၀)။ ***သုတေသနအခြေခံသုတေသနပုံစံ***၊ (ဒုကြိမ်)။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မြန်မာစာဌာန။

ငြိမ်းမောင်၊ **ဦး**။ (၁၉၇၂)။ ***ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ (ပထမတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဦးစီးဌာန။

ငြိမ်းမောင်၊ **ဦး**။ (၁၉၈၂)။ ***ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ (ဒုတိယတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဦးစီးဌာန။

ငြိမ်းမောင်၊ **ဦး**။ (၁၉၈၃)။ ***ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ(တတိယတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဦးစီးဌာန။

ငြိမ်းမောင်၊ **ဦး**။ (၁၉၉၈)။ ***ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ (စတုတ္ထတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဦးစီးဌာန။

ငြိမ်းမောင်၊ **ဦး**။ (၁၉၉၈)။ ***ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ (ပဉ္စမတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဦးစီးဌာန။

စိန်ဝင်း(လူထု–)။ (၂၀၀၆)။ ***နန်းစကား မန်းစကား မြန်မာတို့ရဲ့မြန်မာစကား***။ ရန်ကုန်၊ လင်းဦးစာပေ။

ဒလဘန်း။ (၂၀၁၃)။ ***အဘဘဝ အဘအကြောင်း တစေ့တစောင်း***(ဒုကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ နဝဒေးစာပေ။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၉၁)။ ***မြန်မာအဘိဓာန်***။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။

မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၊ သုံးတွဲပေါင်း။ (၂၀၀၈)။ ရန်ကုန်၊ သီဟရတနာစာပေ။

ရန္တမိတ်ကျော်ထင်။ (၁၉၆၅)။ ***ရေစကြိုခုံတော်ဖြတ်ထုံး***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

ရွှေဥဒေါင်း၊ **ဆရာကြီး**။ (၁၉၆၈)။ ***တစ်သက်တာမှတ်တမ်းနှင့် အတွေးအခေါ်များ***။ ရန်ကုန်၊ အလိမ္မာစာပေ။

သန်းဆွေ၊ **ဒေါ်**။ (၁၉၈၀)။ ***မြန်မာဘာသာစကား မြန်မာကျောက်စာ စာတမ်းဆောင်းပါး***။ ရန်ကုန်၊ ဘာသာပြန်နှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးဌာန။

အောင်မြင့်ဦး၊ **ဒေါက်တာ**။ (၂၀၀၃)။ ***လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်*** ။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။

အောင်မြင့်ဦး၊ **ဒေါက်တာ**။ (၂၀၀၅)။ ***လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရား***။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Central Intelligence Agency. (1961). ***Burmese personal name***. Washinton, D.C.

Lwin Lwin Soe, Ma. (1994). ***Myanmar Terms of Address***.Unpublished; Master of Arts Linguistics dissertion, University Yangon.

အင်တာနက်အကိုးအကား

Ba Kaung, Maung. (2008, July 14). ***Myanmar(Burmese) Names or Our Custom***. Retrieved July 3, 2013, from http://bakaung.blogspot.com/2008/07/myanmar burmese-names-or-our-custom-Maung Ba Kaung: Myanmar(Burmese)Names or Our Custom

Wikipedia. (2013, September 20). ***Personal name***. Retrieved October 1, 2013, from http://en.wikipedia.org/wiki/Personal name-Wikipedia, the free encyclopedia

Wikipedia. (2013, September 23). ***Name***. Retrieved October 1, 2013, from http://en. wikipedia.org/wiki/Name-Wikipedia, the free encyclopedia